

Kunnskapsdepartementet

Oslo, 14.06.2023

Vår ref.
134878/HS04

Deres ref.
22/4033-

Innspill til profesjonsmeldingen fra Arbeidsgiverforeningen Spekter

Arbeidsgiverforeningen Spekter viser til invitasjon til å gi innspill til profesjonsmeldingen.

Arbeidsgiverforeningen Spekter organiserer virksomheter innen flere sektorer, blant annet helse, kultur og samferdsel. Innen helsesektoren organiserer Spekter alle helseforetakene i tillegg til en del private og ideelle helsevirksomheter.

Spekter forstår invitasjonen slik at stortingsmeldingen avgrenses til profesjonsutdanninger som i hovedsak er regulert av rammeplaner, slik som sykepleier-, vernepleier-, ingeniør- og lærerutdanninger og andre rammeplanstyrte utdanninger.

Arbeidslivet i Norge er avhengig av at det utdannes arbeidskraft med kvalitativt høy kompetanse som er etterspurt og anvendbar i arbeidslivet (relevans), og at det utdannes tilstrekkelig med kandidater for å møte bemanningsbehovet i ulike sektorer.

Ifølge to undersøkelser Spekter har fått gjennomført blant våre medlemmer (av hhv. inFuture og NIFU) så oppleves utdanningsinstitusjonene i for liten grad å respondere på endrede kompetansebehov, særlig med tanke på etter- og videreutdanning (kortere tilbud). Ved siden av de faglige kompetansebehovene så mener medlemsvirksomhetene også at andre kompetanser blir viktige fremover, slik som samarbeid, dybdekunnskap, brukerforståelse og kreativitet. De tre viktigste driverne for omstilling er, ifølge disse studiene, teknologiske muligheter, endringer i finansielle rammer og endret brukeradferd.

Spekters medlemmer trekker frem at omstillingsbehovet blir enda større fremover, og det gjelder også for kompetanseutvikling. Det er derfor viktig at utdanningsinstitusjonene i større grad imøtekommer virksomhetenes behov.

Nedenfor vil vi følge inndelingen i invitasjonen med først å kommentere utfordringene, deretter å kommentere noen forhold knyttet til kvalitet og kapasitet.

Utfordringene

Spekter er enig i at det vedlagte notatet i hovedsak beskriver de sentrale utfordringene knyttet til profesjonsutdanningene. Men vi synes også at det bør legges til et par utfordringer som bør være tema i profesjonsmeldingen:

Utdanningenes attraktivitet

Flere av profesjonsutdanningene har lave søkertall, og mange steder kan studieplasser stå i fare for å bli stående tomme. Dette er mest akutt for lærerutdanningene, men også flere sykepleierutdanninger opplever svak søkning. Dette er en utfordring som i hovedsak gjelder distriktene, men også flere utdanninger i de store byene opplever svak søkning.

Studenter ved mange profesjonsutdanninger sier i Studiebarometeret at de opplever lav overordnet tilfredshet med studiene, og lærerstudentene er de som skårer aller lavest på dette. Studentene ved profesjonsutdanningene bruker også i gjennomsnitt lite tid på studiene, og de opplever i stor grad at den teorien det undervises i ved utdanningsinstitusjonen ikke er så relevant som ønskelig for praksis eller yrkesutøvelsen.

Det bør derfor stilles spørsmål ved om dette er med på å gjøre studiene lite attraktive for nye studenter, ved at det er et omdømmeproblem, og at det er noe av årsaken til lave søkertall.

Det kan sikkert også være andre grunner til lav søkning, men det bør i alle fall settes inn tiltak fra utdanningsmyndighetenes og utdanningsinstitusjonenes side som gjør studiene mer attraktive og øker tilfredsheten blant studentene.

Selv om det vil være forskjeller mellom de ulike profesjonsutdanningene, så kan tiltakene for eksempel knyttes til oppfølgingen av studentene og å sørge for at teori er mest mulig relevant for yrkesutøvelsen og praksis i studiene.

Produktivitet

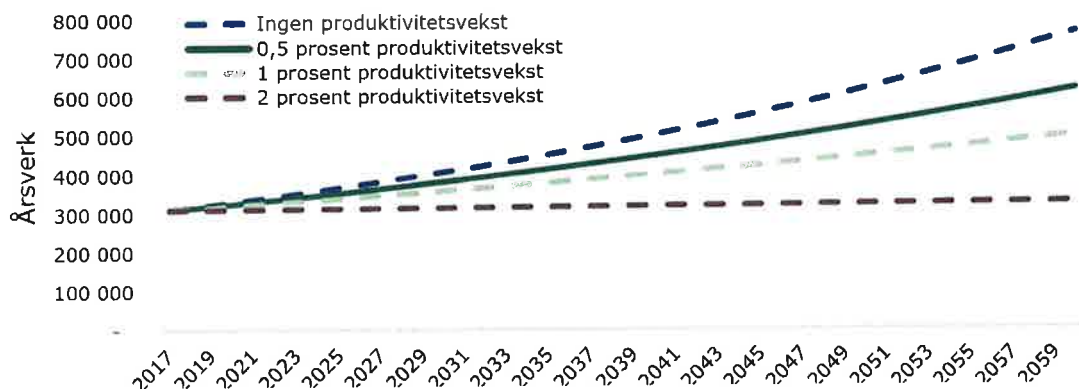
Produktivitetsveksten i velferdstjenestene har historisk vært relativt lav. Det kan være mange grunner til det, og i stor grad er det også tjenester som krever stor innsats fra personell og som ikke så lett kan effektiviseres og automatiseres. For eksempel har produktivitetsveksten innen helse- og omsorgstjenestene vært på omtrent 0,5 prosent årlig.

Spekter gjennomførte i 2022 et prosjekt sammen med KS der bemanningsutfordringene innen helse og omsorg var tema, og der det ble vist at **hvis** produktivitetsveksten hadde vært på omtrent 2 prosent årlig, så ville bemanningsutfordringene innen helse- og omsorgstjenestene i fremtiden i stor grad vært unngått¹, se figuren nedenfor.

¹ <https://www.spekter.no/getfile.php/1315169-1666274371/Dokumenter/Rapporter%20og%20analyser/Rapporter/Ramb%C3%B8ll%20Management%20Consulting%20og%20Menon%20Economics%3A%20Bemanningsutfordringer%20i%20helse-%20og%20omsorgssektoren%20-%20Utfordringsbildet%20og%20i%20C3%B8sningsdimensjoner%20%282022%29.pdf>

En bedre produktivitsvekst innenfor mange velferdstjenester er derfor av stor betydning for bærekraften i sentrale velferdstjenester.

Figur 3.1: Framskriving av etterspørsel etter arbeidskraft i den offentlig finansierte helse- og omsorgssektoren mot 2060 med ulike grader av produktivitsvekst. Kilde: Menon

Det bør derfor diskuteres på hvilken måte også utdanningene kan være med å legge et bedre grunnlag for økt produktivitet.

- Kunne dette aspektet vært tydeligere i utdanningene? Det er jo fremtidens helsepersonell som skal løse utfordringene.
- Kunne forskningen også innrettes mer mot denne utfordringen, hva skal til for å øke produktiviteten, og hvordan kan utdanningene bidra? Dette kan knytte seg til organisering, prioritering, bruk av teknologi og hvordan oppnå innovasjon.

Kvalitet og kapasitet

Flere av spørsmålene i grunnlagsnotatet dreier seg om praksis og samarbeid, og etter Spekters syn dreier dette seg både om kvalitet i studiene og også utdanningskapasiteten.

Vi vil i denne sammenheng særlig trekke frem samarbeidet på overordnet nivå mellom Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Kunnskapsdepartementet (KD). Styringslinjene til de to sektorene er forskjellige, og det er viktig at konsekvenser av styring og styringssignaler i den ene sektoren også har konsekvenser i den andre. For eksempel er det slik at når kravet til yrkespraksis for opptak til videreutdanninger i sykepleie endres, så påvirker det i stor grad praksis og kravet til veiledning i sykehusene, og det påvirker også bruken av utdanningsstillinger.

Et annet sentralt forbedringsområde er å få til et bedre samarbeid om praksis, både om når studentene skal i praksis, hvor mange som skal i praksis og bedre oppfølging av studentene i praksis fra utdanningsinstitusjonenes side.

Vi vil understreke at disse utfordringene varierer både mellom ulike studier og utdanningsinstitusjoner. Mange steder fungerer det bra, mens det andre steder er utfordringer.

Effektiv og god praksis er en viktig bro mellom utdanning og arbeidsliv, og da er det vesentlig at denne praksisen er så god og effektiv som mulig.

Med vennlig hilsen
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Trond Bergene
Fagsjef arbeidsliv